

LA ROCHEFOUCAULD

MAXIMES

TRADUGGIÓ DE J. ROCA CUPULL

0773

Biblioteca de L'Avenc

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1906

SOBRE EN LA ROCHEFOUCAULD

PER descoratjadores que siguin al primer cop d'ull les *Maximes* den La Rochefoucauld, tant si s'accepten com si s'rebutgen, exciten el pensament i el feconden.

N'hi ha més d'una que, desenrotllada, ompliria un capítol i pot-ser un volum. Agafem, si voleu, la següent, que sembla provocar la conversa:

«Les nostres accions són com els consonants forçats, que cada u fa referir a lo que més li convé.»

Aquestes dues ratlles, que semblen no dir re, contenen, per mica que un hom s'hi fixi, tot un tractat de moral teòrica i pràctica. No temis, estimat llegidor, que jo l'escrigui, aquest tractat; però vui demostrar que podria escriure-s basant-lo en aquestes dues línies.

De primer, què es lo que en La Rochefoucauld

vol dir amb aquests consonants forçats? Si no m'equivoco, veus-ho-aquí:

En la vida humana, lo que s veu, lo que s destaca, són les accions: lo que no s veu, lo que no s destaca, són les intencions. Així, es l'intenció que dóna a l'acció l seu caracter i el seu valor. Diu en La Bruyère: «Aquell que, allotjat en un palau, am dues cambres pera les dues estacions, va a dormir al Louvre en un entresol, no ho fa per modestia. Aquell altre que, pera conservar l'esveltesa, s'absté de beure vi i fa una sola menjada, ni es sobri ni temperant. I d'un tercer que, importunat per un amic pobre, li dóna finalment algun diner, diuen que compra l seu repòs i no que sigui generós. El motiu sol fa l merit de les accions dels homes, i el desinterès hi posa la perfecció ».

Es pel motiu, doncs, que se judica l'acció. Per exemple, referent al capitol dels benifets, diu en Rousseau: «No més hi ha l'acció que obliga, i aquell que s'aprofita d'un bé que no vui fer més que a mi mateix, no m'ha d'estar agrait ».

Però, ja que les intencions no s veuen, ¿com s'ha de fer pera coneixe-les i apreciar-les sense error? Caldria penetrar en el for intern dels altres, i això no es possible. Ens trobem, doncs, reduïts a conjecturar.

Cada u conjectura a sa manera. Davant d'una acció, cada u en suposa ls motius, de la mateixa manera que cada u, en una societat que s diver-

teix, procura omplir les ratlles en blanc que condueixen als consonants forçats. Tantes imaginacions posades en joc, tantes improvisacions diverses sobre aquestes rimes; i, així mateix, tantes conjectures diverses sobre ls motius d'aquesta acció. Cada u treu el seu enginy referent an aquests consonants forçats, els mateixos pera tots: els pensaments que s'hi afegeixen, el subjecte, el color, la mida dels versos, variën a l'infinit. Recordo haver sentit tractar l'improvisador Eugeni de Pradel, amb els mateixos consonants forçats, aquests dos assumptes, l'un després de l'altre: *La presa de Sant Joan d'Ulloa* i *Les follies del Carnaval*. Pera l primer agafava les rimes descendint; pera l segon, remuntant. Combinava, doncs, els consonants, no solament com li plavia, sinó com plavia al public.

Així ho fem nosaltres respecte a les accions d'altri, i cada u les fa referir no solament com li plau, sinó com plau a la majoria. Perquè cal fer notar encara que, en qüestió de motius, no solament se prejutja, am raó o sense, això o allò, sinó que no sempre s diu sincerament i exacta lo que s prejutja: se pensa una cosa i sen diu una altra; i quan, per atzar, se pensa bé, molt sovint, únicament pera acomodar-se a l'opinió comú, se diu mal.

En Chamfort conta en alguna part lo següent: «M. Th. me deia un dia que, en general, en la societat, quan s'ha fet una acció honrada i coratjosa per un motiu digne d'ella, es a dir, molt noble, qui

ha fet aquesta acció es precis que li dongui, pera endolcir l'enveja, un motiu no tant honrat i més vulgar».

Ademés, la majoria de les vegades es am molt bona fè que s calumnía, judicant els altres segons cada u.

L'acció es, doncs, una mena d'enigma, de la qual els tafaners cerquen el nom. Però aquest enigma té devegades diversos noms, els quals, a diferents graus, tots tenen aplicació; i ordinariament cada u dels curiosos no n cerca o no n'admet més que un sol. Els uns apliquen aquesta acció a l'interès; els altres, al plaer; els altres, a l'instint; els altres, en molt petit nombre, al dever i al sacrifici.

Un exemple ho aclarirà. El més banal serà el millor. Haveu salvat una persona que anava a morir, en un incendi o a l'aigua, com volgueu: no ve d'aquí. Ja tenim l'acció.

Quin ha sigut el mobil d'aquesta acció? Primer preguntaran qui es aquesta persona, si es home o dòna, i, suposant que siga una dòna, preguntaran si es jove i guapa. Suposant que no siga ni guapa ni jove, voldran saber si es rica i influienta. Es a dir, començaran per suposar a la vostra acció un mobil interessat: interès de sentiment, de fortuna o d'ambició. Si aquella dòna ni es jove, ni guapa, ni rica, ni influienta, i, al contrari, es vella i lletja, pobre i desamparada, les suposicions sobre el mob

que ha pogut determinar la vostra acció començaran a no esser tant desfavorables. Aleshores encara podran dir que haveu exposat la vostra vida, ja pera obtenir l'admiració publica (interès de gloria), ja per amor al perill, pel perill mateix (mobil instintiu, qüestió de temperament i de complexió). En fi, si us tenen per piadós i devot, tindran el recurs de dir que haveu fet un bon negoci de la vida fugitiva i trista d'aquí baix, aprofitant l'ocasió de canviar-la voluntariament per una vida eternal de felicitat (interès d'ultra-tomba).

Però si s'comprova que no sou ni devot ni piadós; que no creieu gaire en l'altra vida; que sou de temperament serè i fred, de natural prudent, de caracter modest; que haveu salvat una dòna vella o un home vell, d'amagat, a la nit, sense espectadors; que no sou solter ni sol, sinó casat i pare de familia; que, finalment, sou un mal nedador; ¿no s'haurà de creure que heu obrat o per impuls d'humanitat (encara l mobil instintiu) o per dever?

Se poden escullir altres exemples i variar les circumstancies. A proposit d'això pot llegir-se en la correspondencia de Stendhal la bonica historia del lloctinent Louaud. Sempre s trobarà, en resum, que totes les interpretacions possibles dels diversos mobils de les accions humanes necessariament se redueixen a tres menes:

Motius interessats.

Absencia de motius interessats.

Sacrifici dels motius interessats.

En altres termes:

Moral egoista.

Moral instintiva.

Moral del dever.

Quina ns hauria de guiar sempre? La darrera.

Quina ns guia usualment? La primera.

En quant a la moral instintiva, la majoria de vegades se combina amb una de les altres dues.

Conductes en apariencia diverses poden esser, no obstant, identiques en el fons pels motius.

Recíprocament, conductes identiques en apariencia pels motius, poden esser diverses en el fons.

Heus-aquí lo que diu en Teodor Jouffroy referent an això: «Una acció pot esser produïda pels motius més oposats sense deixar de semblar la mateixa. Les *Maximes* de La Rochefoucauld en són una prova frapant. Agafeu totes les accions possibles, agafeu-les tal com són i tal com apareixen a l'espectador: en La Rochefoucauld s'encarrega de demostrar-nos que no n'hi ha ni una, fins de les que semblen més generoses, que no pugui explicar-se per un motiu egoista; i, en efecte, no hi ha cap acció que no pugui esser impulsada per semblant motiu. Vol dir això que elles no s'facin mai per un motiu desinteressat? De cap manera: tantost se fan per un motiu desinteressat, tantost per un motiu egoista. I com saber, en un cas

determinat, per quin dels dos? Ni elles mateixes podran dir-vos-ho: es el secret de la consciencia que les executa. Limitant-se a interrogar les accions humanes, no s pot saber res del cert sobre ls motius que les determinen: se presten am la mateixa facilitat a les més diverses interpretacions, i justifiquen am la mateixa complacencia ls sistemes més oposats...»

Siga com siga, el món, en general, es de l'opinió den La Rochefoucauld, sinó en teoria, en la practica, i adopta voluntariament aquesta formula: penseu sempre tant mal com volgheu, i us equivocareu rarament.

No sé quin humorista escrigué l'acudit següent: «Atureu un vianant i dieu-li: *Veig un crim en la teva vida*. L'home s torba, mira l seu passat, i en veu dos».

Quan un estudiant del barri Llatí vol desfer-se d'una dona, no més cal escriure-li aquestes tres paraules: «Ho sé tot». Diuen que l resultat es segur.

Però, si val més arriscar-se a absoldre dos culpables que condemnar un innocent, no sols es aplicable aquesta regla en el tribunal, sinó també en la conducta quotidiana de la vida. El pessimisme es una calumnia; l'optimisme, un engany. Cal no esser ni calumniador ni enganyat; però, si fos indispensable escullir, valdria més esser optimista. En La Rochefoucauld ha escullit lo con-

trari. Refereix totes les nostres accions a un sol mobil, l'*amor propi*, en les seves dues formes: orgull o egoisme. Així, doneu an aquest exceptic tots els consonants forçats que volgueu, sobre les més diverses rimes, i us farà sempre ls mateixos versos: a l'amor de sí mateix, sota aquests dos aspectes, refereix totes les accions, per diferents, per oposades que siguen.

Pera ell, l'amor propi es la clau de tots els enigmes de la vida humana. En això s coneix que es un home fatigat i disgustat de les aventures galants i politiques.

El món, estragat també, veu, si fa no fa, de la mateixa manera. Els elements de la conjectura referent a tal o qual acció són, d'una part, lo que s creu saber del caracter de qui l'ha feta; de l'altra, el caracter de qui la judica. Els bons suposen, agradosos, bons motius; els dolents o els imbecils, dolents o imbecils. De la mateixa manera que no s troba en un llibre més esprit que l que un hom té, així mateix no s pot sentir que en la mida del propi merit o de la propria delicadesa l merit o la delicadesa d'altri. Resigneu-vos, doncs, a que la gent sense esprit i sense cor, es a dir, la majoria de la gent, suposin a les vostres accions els motius mesquins que regulen les llurs. Resigneu-vos a que cada dia, sense que pogueu sospitar com ni per què, us facin parlar i obrar contrariament als vostres sentiments i al vostre caractèr, conforme-

ment a la dolenteria o a l'imbecilitat d'aquest gran nombre. Resigneu-vos an això, i, tot i resignant-vos-hi, no deixareu encara de sorprendre-us i d'afligir-vos.

Per exemple, ¿com persuadireu a una persona rica de que l diner no us preocupa i de que n feu poc cas? A un orgullós li costarà creure que la gloria no us tempta gaire. Un esperit subtil buscarà subtileses pera explicar la vostra conducta. Un esperit mesquí us atribuirà mesquineses. Un covard us atribuirà una covardia semblant a la seva. En fi, el vulgus, pera explicar les vostres accions, us farà present d'una munió de bestieses i de vilanies.

Si sou victima d'alguna persecució combatent per lo que creieu la veritat, sofrireu l'humiliació d'esser planyut pels imbecils menys dolents, que mideixen l'honor segons l'èxit, i creuen que l'insuccés fa empenedir de la lluita. Que ls en fareu de llastima an aquell ramat! De lo darrer que s'adonaran serà de que heu obrat d'aquella manera perquè era l vostre dever. I si, a l'ultim, per atzar, se n'adonen, ja s guardaran bé prou de persistir en aquesta idea, desagradable pera ls que no han obrat de la mateixa manera. Però, en el vostre cor direu, am l'heroe de Corneille:

Així ho faria encar, si hagués de tornà a fer-ho.

Devegades succeeix que una mala acció no ns

provoca tantes maledicències com una bona acció calumnies. El fet es que pocs homes soporten que un de llurs semblants sigui honrat. S'estimen més fer suposicions, no diré de les més ultratjants, sinó de les més inverossímils, de les més impossibles, que no pas creure en la realitat que tenen davant dels ulls, quan aquesta realitat es l'honradesa d'altri, perquè ls humiliaria si creguessin en ella.

Com els covards, per més que vulguin semblar prudents, no poden impedir que ls-e sapiga greu llur covardia, de la qual tenen consciència a despit d'ells mateixos, ni de reconèixer secretament la virtut d'altri, que pledegen publicament, no deixen escapar cap ocasió de fer mal o de calumniar aquells que anomenen imprudents, ambiciosos, caps calents, es a dir, aquells que creuen fermament en alguna cosa i que obren segons llur creència, sense recular mai un pas, sense cedir mai a l'adversitat, sense abandonar mai llur principi, sense trair mai llur bandera, a cap preu. D'aquesta manera ls bons cors i els esperits sincers, no pensant en altra cosa que en fer llur dever, tenen una munió d'enemics dels quals no sospiten, essent llur virtut qui ls fa néixer. Tots aquests pululen i formiguegen entorn d'ells i treballen pera perjudicar-los.

Les accions humanes rarament són tant bones o tant dolentes com semblen.

Havem dit que s veu l'acció, però no s veu el

motiu. Es més: la mateixa acció la veiem sempre? Molt sovint no s'veu més que l resultat, i es per aquest que la judiquem. No obstant, un feble resultat pot ser producte d'un esforç magnanim, i, reciprocament, un resultat immens pot néixer d'algun assaig capritxós. El gran Corneille també protesta, per la seva part, contra semblants judicis:

Senyor, no es facil cosa poder trobar manera
de que un gran cor ens mostri sa virtut tota entera :
ella obra més o menys segons ne té ocasió,
i els ulls que la contemplen la fan ser forta o no.
El poble, que ho veu tot no més que per l'escorça,
per l'impressió que n reb judica de sa força :
vol que se sigui igual en tot temps, en tot lloc,
sens mai examinar si s pot fer molt o poc,
ni que, si lo que veu no sempre l meravella,
l'ocasió ha estat petita, i la virtut com ella.

Pera apreciar tota conducta s'han d'examinar sempre tres coses: l'intenció, els medis i el resultat. Però la tercera, baix el punt de vista moral, es la menys important; la primera es la que ho es més, la segona depèn de la primera i n'es la continuadora.

Solament qui ha fet l'acció n pot conèixer el motiu o els motius, i encara. Dic que pot, i hauria de dir que podria, si s'havés acostumat desde llarg temps a esser sincer amb ell mateix i a analisar-se, cosa molt difícil. Altrament, am quina facilitat

ens deixem enganyar per nosaltres mateixos i devenim els nostres propis enganyadors!

Un home que s ven no diu pas: « Jo m venc! » No ho diu ni an ell mateix ni als altres. No: pensa que la prudència aconsella acomodar-se a les circumstancies; que un home sol no té prou força pera anar contra la corrent dels esdeveniments; que lo que fins aleshores ha pres com a ferma, pot-ser no es més que obstinació; que no s pot ser teoric i viure en l'abstracció, i que cal esser practic; que si les idees tenen llurs drets, els fets també tenen llur poder; que no hi ha re d'absolut en la vida; que, després de tot, tal principi, que ha tingut per veritable fins aleshores, pot-ser no ho es tant com creia, o no ho es pas més que tal altre, que sosté l partit contrari; que s'han fet prous sacrificis per una causa contra la qual el cel s'es pronunciat; que ns devem a la familia tant com a la patria, i que pot-ser podrà trobar-se encara medi de servir-la, aquesta patria, i millor, en un camp que en un altre, etc. Veus-aquí per quina davallada insensible de sofismes i d'argucies s'abandona l dever i se descendeix a les baixeses.

I a l'endemà mateix del dia que, fets aquests bonics raonaments, un hom se ven, no declama pas am menys convicció contra ls que s vénen. I no es pas una actitud que s'agafa pera cobrir l'infamia de la seva impudencia, no: es de bona fè, amb ingenuïtat.

En la conducta de la vida i nostre estudi de cada moment ha d'esser desnusar aquests sofismes, descobrir aquests enganys, aclarir aquestes trampes, desenredar aquestes mentides de l'interès. An aquest fi, el llibre den La Rochefoucauld serveix de molt. Podria creure-s, i alguns ho han cregut, que, en el fons, aquell esperit penetrant i practic no s'havia proposat altra cosa.

«Seria sever — diu en Jouffroy — imputar tot el sistema d'Hobbes a l'autor de les *Maximes*. Jo crec que la finalitat d'aquest home espiritual i d'aquest admirable escriptor ha sigut demostrar que existeixen poques accions, fins entre les que tenen més l'apariencia de desinteressades i de virtuoses, que no puguin esser impulsades per un motiu egoista. Però, entre aquesta manera de veure i la de que tota acció humana es inspirada per l'egoisme, hi ha molta distancia. En La Rochefoucauld desemmascara l'hipocresia possible de les accions, ens obliga de certa manera a examinar bé ls motius que les han determinades, abans de declarar-les virtuoses: fa la guerra a les apariencies, i pot-ser inclina a fer més gran de lo que es, més gran, sobre tot, de lo que sel creu, el paper de l'egoisme en les determinacions humanes. Veus-aquí fins aon va en La Rochefoucauld, i tot lo que impliquen en rigor les seves *Maximes*. No crec que s tingui dret d'imputar-li altra cosa.»

Al cap i a la fi, pera fer acceptables i equitati-

ves del tot aquestes *Maximes*, no cal més que sobreentendre-hi correctius com aquests: *Ordinàriament, Quasi sempre, Am molt poques excepcions*. Desseguida devindran totes tant justes com enginyoses, i podran rellegir-se sovint fructuosament.

Sí: la moral de l'interès, es a dir, la falsa moral, es la que regna quasi universalment, es veritat; però, en revenja, també es cert que la moral del dever i del desinterès, la veritable moral, guia algunes animes, i n'hi ha prou amb aquestes pera refutar totes les paradoxes dels esceptics i salvar l'honor de l'humanitat.

No vui dir solament la moral del dever: vui dir la moral del dever i del desinterès. Perquè l'últim tot sol, el dever extricte, no es suficient. O, si ho preferiu així, devegades es un dever d'anar més enllà del dever.

Tal anima es dreta com una linia geometrica, però al mateix temps seca i abstracta: fòra de l'honradesa rigorosa, no té cap veemencia, cap impuls. Se tanca en el dever pur: fòra d'això, no coneix re. Què li manca an aquesta anima pera esser verament hermosa? Li manca l'ardor que fa obrar desinteressadament, la flama dels generosos sacrificis; li manca lo que està per damunt de la rigidesa del dever: li manca l desinterès. En el compliment de la virtut, es la raó qui traça l camí, es el cor qui la proporciona.

Haveu vist fondre l ferro? S'obre un solc a la

sorra; l'onada roja que surt de la fornal s'hi precipita i l'omple: veus-aquí *la fosa*. De què serviria l solc si la fosa no hi descendís? La fosa es el desinterès, la caritat, la fraternitat; es nosaltres mateixos que ns escampem consumint-nos, pera esser utils als nostres semblants, amics o enemics; són les nostres idees i els nostres sentiments, es la nostra bona voluntat, es la nostra substancia fisica i moral, es la nostra anima i la nostra vida. El solc es traçat per la nostra inteligencia, per la nostra intenció dreturera; es enfondit per la nostra voluntat, per la nostra activitat; es omplert pel nostre amor. Inteligencia, voluntat, amor, no es tot això, per ventura, l'home o quasi l'home? Afegim-hi, si voleu, el cos, que no es més que un detall, i que donarem sense regatejar, quan convingui.

EMILI DESCHANEL

MAXIMES

1. Lo que prenem sovint per virtuts no són sinó un conjunt d'accions diverses i d'interessos distints que la fortuna o el nostre enginy saben arreglar, i no sempre es per valor i per castitat que ls homes són valents i que les dones són castes.

2. L'amor propi es el més gran de tots els aduldors.

3. Per descobriments que s'hagin fet en el país de l'amor propi, encara hi han moltes terres desconegudes.

4. L'amor propi es més habil que l'home més habil del món.

5. La durada de les nostres passions depèn de nosaltres tant com la vida.

6. Sovint la passió fa tornar boig l'home

més habil, i fa tornar habils els més necis.

7. Les grans i esclatants accions que ns enlluernen són representades pels politics com els efectes dels grans designis, quan d'ordinari són efecte del temperament i de les passions. Així, la guerra d'August i d'Antoni, que s'atribueix a l'ambició que tenien de fer-se amos del món, pot-ser no era sinó un efecte de la gelosia.

8. Les passions són els únics oradors que sempre persuadeixen. Són com un art de la natura quals regles són infalibles; i l'home més modest que estigui apassionat persuadeix mellor que l més eloqüent que no ho estigui.

9. Les passions tenen una injusticia i un interès propi, lo que fa ser perillós el seguir-les, i se n'ha de desconfiar adhuc quan semblen molt raonables.

10. Existeix en el cor humà una generació perpetua de passions, de manera que les despulles d'una són quasi sempre l fonament d'una altra.

11. Sovint les passions n'engendren de contraries: l'avaricia produeix algunes vegades la prodigalitat, i la prodigalitat l'ava-

ricia; i sovint s'es ferm per feblesa i audaç per tímidesa.

12. Per molt compte que s tinga en dissimular les passions amb apariencies de pietat i d'honor, sempre s veuen a través d'aquests vels.

13. El nostre amor propi sofreix am més impaciencia la condemna dels nostres gustos que de les nostres opinions.

14. Els homes no estan solament subjectes a perdre l record dels benifets i de les injuries, sinó que odien a qui ls ha afavorit i deixen d'odiar a qui ls ha ultratjat. L'aplicació a recompensar el bé i a venjar-se del mal els-e sembla una servitut a la qual els costa sotmetre-s.

15. La clemencia dels prínceps moltes vegades no es sinó una política pera guanyar l'afecte dels pobles.

16. Aquesta clemencia, de la qual sen fa una virtut, se practica, tantost per vanitat, tantost per peresa, sovint per temor, i quasi sempre per totes tres coses a la vegada.

17. La moderació de les persones ditxoses prové de la tranquil·litat que la bona fortuna dóna a llur temperament.

18. La moderació es el temor de caure en l'enveja i en el despreci que mereixen els que s'ubriaguen de llur felicitat; es una vana ostentació de la força del nostre esperit; en fi, la moderació dels homes en llur més alta elevació es un desig de semblar més grans que llur fortuna.

19. Tots tenim prou força pera soportar els mals d'altri.

20. La fermesa dels prudents no es sinó l'art de tancar llur agitació en llur cor.

21. Els que s condemna al suplici afecten devegades una fermesa i un despreci de la mort que no es més que l temor de mirar-la fit a fit; de manera que pot dir-se que aquesta fermesa i aquest despreci són a llur esperit lo que la bena es a llurs ulls.

22. La filosofia triomfa facilment dels mals passats i dels mals futurs; però ls mals presents triomfen d'ella.

23. Molt pocs coneixen la mort. Ordinariament no se la sofreix per resolució, sinó per estupidesa i per costum; i la majoria dels homes moren perquè no poden escapar-se de morir.

24. Quan els grans homes se deixen

abatre per la durada de llurs infortunis, demostren que no ls sostenien sinó per la força de llur ambició, no per la de llur anima; i que, exceptuant una gran vanitat, els heroes són fets com els altres homes.

25. Calen més grans virtuts pera sostenir la bona fortuna que la dolenta.

26. Ni l sol ni la mort poden mirar-se fit a fit.

27. Moltes vegades un s'envaneix de les passions, adhuc de les més criminals; però l'enveja es una passió tímida i vergonyosa, que no s gosa confessar mai.

28. La gelosia es, en certa manera, justa i raonable, perquè no tendeix sinó a conservar un bé que ns pertany, o que creiem que ns pertany; mentres que l'enveja es una passió que no pot sofrir el bé dels altres.

29. El mal que fem no ns engendra pas tantes persecucions i tant odi com les nostres bones qualitats.

30. Tenim més força que voluntat; i molt sovint, pera excusar-nos am nosaltres mateixos, ens imaginem que les coses són impossibles.

31. Si no tinguessim defectes no tro-

bariem tant plaer en remarcar-ne en els altres.

32. La gelosia s'alimenta dels dubtes, i se torna passió o acaba tant aviat que s passa del dubte a la certesa.

33. L'orgull se compensa sempre i no perd res, adhuc i tot quan renuncia a la vanitat.

34. Si no tinguessim gens d'orgull no ns planyeriem del dels altres.

35. L'orgull es igual en tots els homes, diferenciant-se no més en els medis i en la manera d'exteriorisar-lo.

36. Sembla que la natura, que tant saviament ha disposat els orguens del nostre cos pera fer-nos ditxosos, ens ha donat també l'orgull pera estalviar-nos el dolor de conèixer les nostres imperfeccions.

37. Pren més part l'orgull que la bondat en els amonestaments que fem an els que cometen faltes; i els renyem, més que pera corretgir-los, pera persuadir-los que nosaltres n'estem exempts.

38. Prometem segons les nostres esperances, i atenim segons els nostres temors.

39. L'interès parla tota classe de llen-

guatges i representa tota mena de personatges, adhuc el de desinteressat.

40. L'interès, que encega ls uns, il·lumina ls altres.

41. Els que s dediquen massa a les coses petites, ordinàriament acaben per esser incapços de les grosses.

42. No tenim prou força pera seguir tota la nostra raó.

43. Molt sovint l'home creu conduir-se quan es conduit; i mentres pel seu esperit tendeix a un fi, el seu cor l'arrocega insensiblement a un altre.

44. La força i la feblesa d'esperit són mal nomenades, perquè no són sinó la bona o la mala disposició dels orguens del cos.

45. El capritxo del nostre natural encara es més extravagant que l de la fortuna.

46. L'amor o l'indiferencia que tenien els filòsofs envers la vida no era altra cosa que la satisfacció de llur amor propi, sobres la qual no cab altra discussió que la que admetria l gust del paladar o la tria dels colors.

47. El nostre natural posa preu a tot lo que ns ve de la fortuna.

48. La felicitat està en el gust i no en les

coses; i es per tenir lo que un estima que s'es ditxós, no per tenir lo que ls altres troben amable.

49. Mai s'es tant ditxós ni tant desgraciat com un hom s'imagina.

50. Els que creuen tenir merit fan un honor de l'esser desgraciats, pera persuadir els altres i ells mateixos que són dignes d'esser afavorits per la fortuna.

51. No hi ha re que minvi tant la satisfacció que tenim de nosaltres mateixos com el veure que avui desaprovem lo que havíem aprovat ahir.

52. Encara que sembli haver-hi alguna diferencia entre les fortunes, hi ha certa compensació de béns i de mals que les iguala.

53. Per grans aventatges que la natura dongui, no es pas ella sola, sinó la fortuna amb ella, qui fa ls heroes.

54. El despreci de les riqueses era, en els filosops, un desig amagat de venjar llur merit de l'injusticia de la fortuna pel despreci dels mateixos béns de que ella ls privava; era un secret pera garantir-se de l'enviliment de la pobresa; era un camí desviat pera anar a la consideració que no podien obtenir per les riqueses.

55. L'odi an els afavorits no es altra cosa que les ganes d'esser-ho. El despit de no comptar amb el favor s'apaibaga i s'endolceix amb el menyspreu envers els qui l'posseixen; i els refusen els nostres homenatges perquè no podem pendre-ls lo que ls atrau els de tot el món.

56. Pera establir-se en el món, se fa tot lo que s pot pera semblar-hi establert.

57. Encara que ls homes se vanagloriïn de llurs grans accions, molt sovint aquestes no són l'efecte d'un gran proposit, sinó l'efecte de l'atzar.

58. Sembla que les nostres accions tinguin estrelles ditxoses o desgraciades, a les quals deguin una gran part de la lloança i del despreci que sels dóna.

59. No hi ha accidents tant desgraciats que la gent habil no n treguin algun avantatge, ni de tant afortunats que ls imprudents no puguin desviar en perjudici d'ells.

60. La fortuna acumula tots els aventatges an aquells als quals afavoreix.

61. La sort i la desgracia dels homes depenen tant de llur natural com de la fortuna.

62. La sinceritat es una expansió del

cor. Se la troba en molt poca gent; i la que ordinàriament se veu no es més que una fina dissimulació pera atreure-s la confiança dels altres.

63. Molt sovint l'aversion de la mentida es una imperceptible ambició de presentar importants els nostres testimonis i d'atreure a les nostres paraules un respecte de religió.

64. La veritat no fa pas tant bé en el món com el mal que fan les seves apariències.

65. No hi ha cap elogi que no s dongui a la prudència. No obstant, per molt gran que ella sigui, no sabria assegurar-nos del més petit aconeteixement, perquè s'exerceix sobre l'home, que es el subjecte del món que canbià més.

66. L'home prudent ha de saber portar bé ls seus interessos i arreglar-los cada un dintre l seu ordre; ordre que la nostra avidesa pertorba sovint, fent-nos acudir d'un cop a tantes coses que, per desitjar massa les menys importants, resten en oblit les més considerables.

67. La bona gracia es al cos lo que l bon sentit es a l'esperit.

68. Es difícil definir l'amor. Lo que pot dir-se es que en l'anima es una passió de regnar; en l'esperit, una simpatia; i en el cos, un desig amagat i delicat de posseir lo que s'estima, després de molts misteris.

69. Si hi ha un amor pur i exempt de les altres passions, es el que està amagat en el fons del cor i que nosaltres mateixos ignorem.

70. No hi ha cap amagatall que pugui abscondir gaire temps l'amor allà ont es, ni aparentar-lo allà on no es.

71. Com no s té mai la llibertat d'estimar o deixar d'estimar, l'amant no pot planye-s am justícia de l'inconstancia de la seva estimada, ni ella de la lleugeresa del seu amant.

72. Si se judica l'amor per la majoria dels seus efectes, s'assembla més a l'odi que a l'amistat.

73. Poden trobar-se dones que no hagin tingut mai cap aventura amorosa, però es una raresa trobar-ne que n'hagin tingut no més que una.

74. No més n'hi ha una mena, d'amor, però n'hi ha mil copies diferents.

75. L'amor, lo mateix que l foc, no pot

subsistir sense un moviment continuat, i mor quan deixa d'esperar o de témer.

76. Amb el veritable amor passa com am l'aparició dels esperits: tot-hom ne parla, però molt pocs n'han vist.

77. L'amor presta l seu nom a un nombre infinit d'aspectes que se li atribueixen, i amb els quals té tant poc que veure com el Dux am lo que s fa a Venecia.

78. L'amor de la justícia, en la majoria dels homes, no es sinó l temor de sofrir l'injustícia.

79. El silenci es el partit més segur pera aquell qui desconfia d'ell mateix.

80. Lo que ns fa canviar tant en les nostres amistats es que es difícil conèixer les qualitats de l'ànima i facil conèixer les de l'esperit.

81. L'amistat més desinteressada no es sinó un comerç en el qual el nostre amor propi se proposa sempre guanyar alguna cosa.

82. La reconciliació amb els nostres enemics no es sinó l desig de millorar de condició, un cansament de la guerra i un temor d'alguna desgracia.

83. Quan estem laços d'estimar, estem

contents de que ns-e siguin infidels pera poder-nos despendre de la nostra fidelitat.

84. Es més vergonyós desconfiar dels amics que d'esser-ne enganyat.

85. Sovint ens persuadim d'estimar les persones més poderoses que nosaltres, i, no obstant, es sols l'interès que genera la nostra amistat. No ns entreguem an elles pel bé que volguem fer-los, sinó pel que nosaltres volem rebre-n.

86. La nostra desconfiança justifica l'engany d'altri.

87. ¿Com podem pretendre que un altre guardi'l nostre secret, si nosaltres mateixos no podem guardar-lo?

88. L'amor propi ns fa augmentar o disminuir les bones qualitats dels nostres amics a proporció del goig que tenim d'ells; i judiquem de llur merit per la manera de viure am nosaltres.

89. Tot-hom se plany de la seva memoria, i ningú s plany del seu judici.

90. No hi ha ningú que dongui tanta pressa an els altres com els peresosos: quan han satisfet llur peresa volen semblar diligents.

91. L'ambició més gran no n té pas la més petita apariencia quan se troba en l'impossibilitat absoluta d'arribar aont aspira.

92. Desenganyar un home preocupat del seu merit es fer-li tant mal servei com el que van fer an aquell boig d'Atenes que creia que tots els vaixells que arribaven an el port eren d'ell.

93. An els vells els agrada donar bons consells pera consolar-se de no poder donar mals exemples.

94. Els grans noms ens abaixen, en lloc d'eleva an aquells que no ls saben sostenir.

95. La prova d'un merit extraordinari es el veure que ls que l'envegen més se veuen forçats a lloar-lo.

96. Es una prova de poca amistat no adonar-nos del refredament de la dels nostres amics.

97. S'han equivocat els que han cregut que l'esperit i el judici eren dues coses: el judici no es sinó l'amplitut de la llum de l'esperit; aquesta llum arriba an el fons de les coses, hi remarca tot lo que cal remarcar-hi, i percebeix les que semblen imperceptibles. Així, cal convenir en que es l'extensió de

la llum de l'esperit lo que produeix tots els efectes que s'atribueixen al judici.

98. Cada hu diu bé del seu cor, i ningú gosa dir-ne de l'esperit.

99. La netedat de l'esperit consisteix en pensar coses honestes i delicades.

100. La galanteria de l'esperit es dir coses falagueres d'una manera agradable.

101. Passa sovint que les coses se presenten més acabades al nostre esperit de lo que podrien fer-se am molt art.

102. L'esperit es sempre l'enganyador del cor.

103. Tots els que coneixen llur esperit no coneixen pas llur cor.

104. Els homes i els negocis tenen llur punt de perspectiva. N'hi ha que cal veure-ls d'aprop pera judicar-los bé, i altres als quals no se judica bé fins que se n'està allunyat.

105. No es raonable aquell que l'atzar fa trobar la raó, sinó aquell que la coneix, la discerneix i l'assaboreix.

106. Pera saber bé les coses cal saber-ne l detall; i, com que es quasi infinit, els nostres coneixements són sempre superficials i imperfectes.

107. Es una especie de coqueteria fer remarcar que no sen té mai.

108. L'esperit no pot representar per gaire temps el paper de valerós.

109. La joventut cambia ls seus gustos per l'ardor de la sang, i la vellesa conserva ls seus per la costum.

110. No hi ha re que s dongui tant liberalment com els consells.

111. Com més s'estima una dòna, més aprop s'està d'odiar-la.

112. Els defectes de l'esperit augmen-ten, quan s'envelleix, igual que ls de la cara.

113. Hi ha bons matrimonis, però no n'hi ha de deliciosos.

114. Un hom no pot consolar-se d'esser enganyat pels seus enemics i trait pels seus amics, i sovint està satisfet d'esser-ho per sí mateix.

115. Es tant facil enganyar-se a sí mateix sense adonar-sen, com dificil enganyar els altres sense que se n'adonguin.

116. No hi ha re menys sincer que la manera de demanar i de donar consells. Qui n demana sembla tenir una deferencia respectuosa pera ls sentiments del seu amic,

encara que no pensa sinó en fer-li aprovar els seus i fer-lo responsable de la seva conducta; i el que aconsella paga la confiança que li testifiquen amb un zel ardent i desinteressat, per més que molt sovint no cerca sinó l seu propi interès o la seva gloria en els consells que dóna.

117. La més subtil de totes les astucies es saber fingir bé que s cau en els paranyes que ns posen; i mai s'es tant enganyat com quan un intenta enganyar els altres.

118. L'intenció de no enganyar mai ens exposa sovint a esser enganyats.

119. Estem tant acostumats a amagar-nos dels altres, que a la fi ns amaguem de nosaltres mateixos.

120. Molt més sovint se fan traicions per feblesa que pel proposit preconcebut de trair.

121. Molt sovint se fa bé pera poder fer mal impunement.

122. Si resistim a les nostres passions es més per llur feblesa que per la nostra força.

123. No s tindrien gaires plaers si un hom no s'enganyés a sí mateix.

124. Els més hàbils fan veure tota llur vida que blasmen les fineses, pera servir-sen

en alguna gran ocasió i per algun interès gros.

125. L'ús continuat de l'astúcia indica petitesa d'esperit, i succeeix quasi sempre que qui sen serveix pera tapar-se en un indret, se destapa en un altre.

126. Les astúcies i les traicions provenen de la manca d'habilitat.

127. El veritable medi d'esser enganyat es creure-s més aixerit que ls altres.

128. La massa gran subtilitat es una falsa delicadesa; i la veritable delicadesa es una solida subtilitat.

129. Algunes vegades n'hi ha prou amb esser grosser pera no esser enganyat per un home habil.

130. La feblesa es el sol defecte que no se sab corretgir.

131. El menor defecte de les dones que s'han abandonat a fer l'amor, es fer l'amor.

132. Es més comodo esser entenimentat pera ls altres, que esser-ho pera un mateix.

133. Les uniques bones copies són les que ns fan veure l ridicol dels originals dolents.

134. Mai s'es tant ridicol per les qualitats que un hom té com per les que un hom afecta tenir.

135. Algunes vegades s'es tant diferent de sí mateix com dels altres.

136. Hi ha persones que no s'haurien enamorat mai si no haguessin sentit parlar de l'amor.

137. Se parla poc, quan la vanitat no fa parlar.

138. Un s'estima més dir mal de sí mateix, que no pas no parlar-ne.

139. Lo que fa que s trobi tant poca gent que sembli raonable i agradosa en la conversa, es que no hi ha quasi ningú que no pensi més en lo que vol dir que en respondre precisament a lo que se li diu. Els més habils i els més complacents se contenten en fer un semblant atent, mentres se veu en llurs ulls i en llur esperit un desviament per lo que sels diu i una precipitació pera tornar a lo que volen dir; en lloc de considerar que es un medi dolent de plaure als altres o persuadir-los el procurar plaure-s molt a sí mateix, i que escoltar bé i respondre bé es una de les més grans perfeccions que s pugui tenir en la conversa.

140. Un home de talent se trobaria tot sovint embarraçat sense la companyia dels necis.

141. Sovint ens alabem de no enutjar-nos, i estem tant satisfets de nosaltres mateixos, que no volem trobar pesada la nostra companyia.

142. Així com la característica de la gent superior es fer entendre en poques paraules moltes coses, la de la gent inferior, al contrari, es parlar molt i no dir re.

143. Es més aviat per l'apreci dels nostres propis sentiments que exagerem les bones qualitats dels altres, i no pas per l'apreci de llur merit; i nosaltres volem alcançar lloances quan sembla que ls en donem.

144. No agrada elogiar, i mai s'elogia a ningú sense interès. L'elogi es una adulació habil, amagada i delicada, que satisfà diferentment a qui l dóna i a qui l reb: l'un el pren com una recompensa del seu merit, l'altre l dóna pera fer remarcar la seva equitat i el seu discerniment.

145. Sovint escullim elogis emmetzinats, que fan veure de retop, en els que elogiem, defectes que no gosem descobrir d'altra manera.

146. Ordinariament s'elogia pera esser elogiats.

147. N'hi ha pocs que tinguin prou seny pera preferir el blasme que ls es util a l'elogi que ls traieix.

148. Hi ha renys que elogien i elogis que calumnien.

149. El refusament de l'elogi es el desig d'esser elogiat dues vegades.

150. El desig de merèixer els elogis que sens donen fortifica la nostra virtut; i els que s donen al talent, al valor i a la bellesa, contribueixen a augmentar-los.

151. Es més difícil impedir d'esser governat, que no pas governar els altres.

152. Si no ns adulem a nosaltres mateixos, l'adulació dels altres no podria perjudicar-nos.

153. La natura fa l merit i la fortuna l posa en acció.

154. La fortuna ns corretteix molts defectes que la raó no sabria corretgir.

155. Hi ha persones que desplauen a pesar de llurs merits, i altres que plauen am tot i llurs defectes.

156. Hi ha persones tot el merit de les quals consisteix en dir i en fer ximpleries utilment, i que ho espatllarien tot si cambiessin de conducta.

157. La gloria dels homes s'ha de mesurar sempre amb els medis de que s'han servit pera adquirir-la.

158. Els reis fan dels homes el mateix ús que de la moneda: els donen el valor que volen, i un hom se veu obligat a rebre-ls segons llur curs i no segons llur veritable preu.

159. No n'hi ha prou am tenir grans qualitats: cal saber-ne fer bon ús.

160. Per esclatant que siga una acció, no ha de passar per gran proposit quan no es l'efecte d'un gran plan.

161. Hi ha d'haver una certa proporció entre les accions i els proposits, si s volen aprofitar tots els efectes que poden produir.

162. L'art de saber ben posar en acció mediocres qualitats fa perdre l'estima i moltes vegades dona més reputació que l veritable merit.

163. Hi ha una infinitat de conductes que semblen ridicoles, i de les quals els motius amagats són molt raonats i molt solids.

164. Es més facil semblar digne dels empleus que no s tenen que dels que s'exerceixen.

165. El nostre merit ens atreu l'apreci de la gent honrada, i la nostra sort el del public.

166. El món recompensa més sovint les apariències del merit que l mateix merit.

167. L'avaricia es més oposada a l'estalvi que la liberalitat.

168. L'esperança, tot i essent enganyadora com es, serveix al menys pera conduir-nos a la fi de la vida per un camí agradable.

169. Moltes vegades la virtut s'atribueix l'honor del compliment del dever, sent així que sols es degut a la peresa i al temor.

170. Es difícil distingir si un procedir net, sincer i honrat es efecte de probitat o d'habilitat.

171. Les virtuts van a perdre-s a l'interès, com els rius van a perdre-s a la mar.

172. Si s'examinen bé ls diversos efectes de l'enuig, se trobarà que fa fer més mancaments als devers que l'interès.

173. Hi ha diverses menes de curiositat: l'una, d'interès, que ns fa desitjar saber lo que ns pot esser util; l'altra, d'orgull, que ve del desig de saber lo que ls altres ignoren.

174. Val més empleiar el nostre esperit a soportar els infortunis que sofrim, que preveure ls que ns puguin venir.

175. La constancia en amor es una inconstancia perpetua, que fa que l nostre cor s'interessi successivament per totes les qualitats de la persona que estimem, donant preferencia tantost a l'una, tantost a l'altra; de manera que aquesta constancia no es més que una inconstancia fixada i refermada en un mateix subjecte.

176. Hi ha dues menes de constancia en amor: l'una prové de que s troba continuadament, en la persona que s'estima, nous motius pera estimar; i l'altra prové de que s fa un honor de l'esser constant.

177. N'hi ha pocs que no s'avergonyeixin d'haver-se estimat quan ja no s'estimen.

178. No podem estimar re que no faci referencia a nosaltres, i no fem més que seguir el nostre gust i el nostre plaer quan preferim els nostres amics a nosaltres mateixos: no obstant, es per aquesta sola preferencia que l'amistat pot esser veritable i perfecta.

179. El primer impuls de joia que tenim de la felicitat dels nostres amics no prové sempre de la bondat del nostre natural, ni de l'amistat que tenim amb ells: lo més sovint es un efecte de l'amor propi, que ns afalaga am

l'esperança d'esser nosaltres també feliços, o d'alcançar alguna utilitat de llur bona fortuna.

180. Els homes no viurien gaire temps en societat si no s'enganyessin mutualment.

181. La perseverancia no es digna de censura ni d'elogi, perquè no es més que la durada dels gustos i dels sentiments, que no s deixen ni s'agafen.

182. Lo que ns fa estimar les noves coneixences, més que la lassitut que tenim de les velles o el plaer de canviar, es l'enuig de no esser prou admirats dels que ns coneixen massa, i l'esperança d'esser-ho més dels que no ns coneixen tant.

183. Ens queixem algunes vegades lleugerament dels nostres amics pera justificar per endavant la nostra lleugeresa.

184. El nostre penediment, més que el pesar del mal que havem fet, es el temor del que puguin fer-nos.

185. Hi ha una inconstancia que prové de la lleugeresa de l'esperit o de la seva feblesa, que fa que escolti totes les opinions d'altri; i n'hi ha una altra, que es més excusable, que prové de l'enuig de les coses.

186. Els vicis entren en la composició

de les virtuts, com les metzines entren en la composició dels remeis. La prudència ls ajunta i els atempera, i sen serveix utilment contra ls mals de la vida.

187. Cal estar d'acord, en honor de la virtut, que les desgracies més grosses dels homes són aquelles en que cauen per llurs crims.

188. Hi ha crims que resulten ignocents i adhuc gloriosos per llur esclat, llur nombre i llurs excessos. D'aquí prové que ls lladrocinis publics són habilitats, i apoderar-se injustament de provincies s'anomena fer conquistes.

189. Confessem els nostres defectes pera esmenar am la nostra sinceritat el mal concepte que fan que ls altres ens tinguin.

190. Hi ha heroes del mal com n'hi ha del bé.

191. No a tots els que tenen vicis sels desprecia; però s desprecia a tots els que nó tenen cap virtut.

192. El nom de la virtut serveix a l'interès tant utilment com els vicis.

193. La salut de l'anima no està pas més assegurada que la del cos; i, encara que

se sembli allunyat de les passions, s'està tant en perill de deixar-se arrocegar per elles com de caure malalt quan s'està bo.

194. Sembla que la natura hagi prescrit a cada home, desde la seva naixença, limits pera les virtuts i pera ls vicis.

195. Solament es patrimoni dels grans homes el tenir grans defectes.

196. Pot dir-se que ls vicis ens esperen en el curs de la vida, com hostatgers a casa dels quals hem de viure successivament; i dubto que l'experiencia ns els fes evitar si ns fos permès fer dues vegades el mateix camí.

197. Quan els vicis ens abandonen, ens adulem am la creencia de que som nosaltres que ls deixem.

198. Hi ha recaigudes en les malalties del l'ànima com en les del cos. Lo que prenem per la nostra curació, molt sovint no es més que un descans o un cambi del mal.

199. Els defectes de l'ànima són com les ferides del cos: per molt que s cuidi la llur curació, sempre s veu la cicatriç, i a cada moment estan en perill de tornar-se a obrir.

200. Lo que sovint ens impedeix d'entregar-nos a un sol vici es tenir-ne alguns.

201. Am facilitat oblidem les nostres faltes quan no més som nosaltres qui les sabem.

202. Hi ha gent de qui mai se pot creure l mal sense haver-lo vist; però no n'hi ha que ns hagi de sorprendre veient-lo.

203. Elevem la gloria dels uns pera abaixar la dels altres; i algunes vegades no s'elogiaria tant el Princep i M. de Turenne si no sels volgués censurar tots dos.

204. Sovint el desig de semblar habil impedeix esser-ho.

205. La virtut no aniria pas tant lluny si la vanitat no li fes companyia.

206. Qui creu poder prescindir de tot-hom s'enganya molt; però qui creu que no s pot prescindir d'ell, encara s'equivoca més.

207. La gent falsament honrada es la que amaga llurs defectes an els altres i an ella mateixa. La veritable gent honrada es la que ls coneix perfectament i els confessa.

208. El veritable home de bé es el que no s'enfada per re.

209. La severitat en les dones es un componiment i una pintura que afegeixen a llur boniquesa.

210. Molt sovint l'honestitat de les dones es l'amor de llur reputació i tranquil·litat.

211. El veritable home de bé vol estar sempre a la vista de la bona gent.

212. La follia ens-e segueix en tots els temps de la vida. Si algú sembla entenimentat, es sols perquè les seves follies són proporcionades a la seva edat i a la seva fortuna.

213. Hi ha gent ximple que s'ho coneixen i que empleien habilment llur ximpleria.

214. Qui viu sense follia no es tant entenimentat com se creu.

215. A l'envellir, un hom se torna més foll i més entenimentat.

216. Hi ha gent que s'assemblen an els *vaudevilles*, on no més se canta en moments determinats.

217. La major part de la gent no judiquen als homes sinó per llur popularitat o per llur fortuna.

218. L'amor per la gloria, el temor de la vergonya, el proposit de fer fortuna, el desig de fer la nostra vida comoda i agradable, i les ganes de rebaixar els altres, són molt sovint les causes d'aqueix valor tant celebre entre ls homes.

219. La valentia, en els soldats rasos, es un ofici perillós, que han agafat pera guanyar-se la vida.

220. La perfeta valentia i la covardia completa són dos extrems als quals rarament s'arriba. L'espai que hi ha entre amdós es vast i conté totes les altres menes de coratge. Hi ha tanta diferencia entre elles com entre les cares i els temperaments. Hi ha homes que s'exposen de bona gana al començament d'una acció i que s'abaten i es desanimen facilment per la seva durada. N'hi ha que estan contents quan han satisfet l'honor del món, i que, fóra d'això, fan molt poca cosa. N'hi ha d'altres que no sempre saben dominar per un igual la llur por. Altres se deixen portar algunes vegades per terrors generals; altres embesteixen perquè no gosen quedar-se en el lloc on se troben. N'hi ha que l'habitud dels més petits perills referma en llur coratge i els prepara a exposar-se a perills més grossos. Sen troben que són braus am l'espasa a la mà i que temen els trets de mosquet, així com n'hi ha a prova de trets de mosquet i tenen por de batre-s a cops d'espasa. Totes aquestes diverses menes de

coratge coincideixen en que, augmentant la nit el temor i amagant les bones i les males accions, dóna a cadascú llibertat d'arreglar-se com pugui. Encara hi ha una altra solució més general, perquè no hi ha cap home que faci tot lo que seria capaç de fer en una ocasió si estés segur de sortir-ne; de manera que es ben visible que la por de la mort minva un xic la valentia.

221. El valor perfet consisteix en fer sense testimonis lo que se seria capaç de fer davant de tot-hom.

222. L'intrepidesa es una força extraordinaria de l'ànima que l'eleva per damunt de les pertorbacions, dels desordres i de les emocions que la vista dels grossos perills podria excitar en ella; i es per aquesta força que ls heroës se mantenen en un estat pacífic i conserven el lliure ús de llur raó en els esdeveniments més sorprenents i més terribles.

223. L'hipocresia es un homenatge que fa l vici a la virtut.

224. La major part dels homes s'exposen prou en la guerra pera salvar llur honor; però n'hi ha pocs que vulguin sempre exposar-se tot lo que cal pera fer reeixir el proposit pera l qual s'exposen.

225. La vanitat, la vergonya i sobre tot el temperament, fan sovint la valentia dels homes i la virtut de les dones.

226. El no voler perdre la vida i el voler adquirir la gloria fa que ls coratjosos tinguin més habilitat i més esperit pera evitar la mort que ls tramposos pera conservar llurs béns.

227. Hi ha poques persones que desde petits no demostrin per on llur cos i llur esperit defalliran.

228. Molt sovint, en el comerç de la vida, agradem més pels nostres defectes que no pas per les nostres bones qualitats.

229. Hi ha home ingrát que no es tant culpable de la seva ingratitut com qui li ha fet el bé.

230. Am l'agraiment passa lo mateix que am la bona fè dels comerciants: sosté'l comerç; i molt sovint paguem, no perquè sigui just no deure re, sinó pera trobar més facilment persones que ns fiin.

231. Tots els que paguen els favors rebuts, no poden pas per això alabar-se d'esser agraits.

232. Lo que produeix el desengany en l'agraiment que s'espera dels favors que s'han

fet, es que l'orgull del que dóna i l'orgull del que reb no poden posar-se d'acord en el preu del favor.

233. Es una mena d'ingratitude la molta pressa que s té en pagar un favor rebut.

234. Se posa am més facilitat limits a l'agraïment que a les esperances i als desitjos.

235. L'orgull no vol deure i l'amor propi no vol pagar.

236. El bé que hem rebut d'algu vol que respectem el mal que ell ens fa.

237. No hi ha re tant contagiós com l'exemple, i no fem mai gran bé ni gran mal que no n produeixi de semblant. Imitem les bones accions per emulació, i les dolentes per la malignitat de la nostra natura, que la vergonya tenia presonera i que l'exemple posa en llibertat.

238. Es una gran follia de voler esser entenimentat tot sol.

239. Encara que donguem algun pretext a les nostres aficcions, molt sovint es l'interès i la vanitat qui les causen.

240. En les aficcions hi ha diverses menes d'hipocresia. En l'una, amb el pretext de plorar la perdua d'una persona que esti-

mem, ens plorem nosaltres mateixos; plorem la disminució del nostre bé, del nostre plaer, de la nostra consideració: anyorem la bona opinió que tenien de nosaltres. Així, els morts tenen l'honor de les llagrimas, que no s'escorren sinó pera ls vius. Dic que això es una mena d'hipocresia perquè en aquesta classe d'afficcions un hom s'enganya a sí mateix. Hi ha una altra hipocresia que no es tant ignocenta, perquè s'imposa a tot-hom: es l'afflicció de certes persones que aspiren a la gloria d'un bell i immortal dolor. Després que l temps, que tot ho consum, ha fet cessar el dolor que elles efectivament sentien, s'entocudeixen en llurs plors, en llurs planys i en llurs sospirs; prenen un aspecte lugubre, i procuren persuadir, per totes llurs accions, que llur pena no acabarà sinó am llur vida. Aquesta trista i fadigosa vanitat se troba usualment en les dónes ambiciosas. Com que llur sexe ls tanca tots els camins que menen a la gloria, s'esforcen en fer-se celebres demostrant una inconsolable afflicció. Encara hi ha una altra mena de llagrimas que no tenen sinó petites fonts, que s'escorren i s'aixuguen facilment: se plora pera tenir la reputació

d'esser sentimental; se plora pera esser planyut; se plora pera esser plorat; en fi, se plora pera evitar la vergonya de no plorar.

241. Molt sovint trobem alguna cosa que no ns desplaui en l'adversitat dels nostres millors amics.

242. Ens consolem fàcilment de les desgràcies dels nostres amics quan serveixen pera testificar la nostra tendresa envers ells.

243. Sembla que l'amor propi siga la víctima de la bondat, i que s'oblidi d'ell mateix quan treballem en profit dels altres. No obstant, es agafar el camí més segur pera arribar als seus fins; es prestar amb usura amb l'excusa de donar; en fi, es fer-se seu a tot-hom per un medi subtil i delicat.

244. Ningú mereix lloances per sa bondat si no té la força d'esser dolent: molt sovint tota altra bondat no es sinó peresa o impotència de la voluntat.

245. No es tant perillós fer mal a la majoria dels homes, com fer-los massa bé.

246. No hi ha re que afalagui tant el nostre orgull com la confiança dels poderosos, perquè la considerem com un efecte del nostre merit, sense considerar que molt sovint

prové de vanitat o d'impotencia de guardar el secret.

247. De la gracia separada de la bellesa pot dir-se que es una simetria de la qual no se saben les regles, i una relació secreta dels traços de conjunt i dels traços amb els colors i l'aire de la persona.

248. La coqueteria es el fons i el temperament de les dones; però no totes la practiquen, perquè la coqueteria d'algunes es retinguda pel temor o per la raó.

249. Molt sovint s'incomoda an els altres quan se creu no poder-los incomodar mai.

250. Estem molt lluny de conèixer totes les nostres voluntats.

251. No hi ha re impossible: hi ha vies que condueixen a totes les coses; i, si tinguéssim prou voluntat, sempre tindriem prous medis.

252. La sobirana habilitat consisteix en conèixer bé l preu de les coses.

253. Es una gran habilitat saber amagar la propria habilitat.

254. Molt sovint lo que sembla generositat no es més que una ambició disfregada, que desprecia interessos petits pera anar al darrera d'altres de més grossos.

255. La fidelitat que demostren la major part dels homes no es més que una invenció de l'amor propi pera atreure-s la confiança; es un medi d'eleva- nos per damunt dels altres i de fer-nos depositaris de les coses més importants.

256. La magnanimitat ho desprecia tot pera obtenir-ho tot.

257. Hi ha tanta eloqüència en el to de la veu, en els ulls i en el posat de la persona que parla, com en la tria de les paraules.

258. La veritable eloqüència consisteix en dir tot lo que cal, i en dir no més lo que cal.

259. Hi ha persones a les quals escauen els defectes, i d'altres que són espatllades per llurs bones qualitats.

260. Es tant usual veure canviar de gustos, com extraordinari veure canviar les inclinacions.

261. L'interès fa moure tota mena de virtuts i de vicis.

262. Molt sovint l'humilitat no es més que una falsa submissió de que ns-e servim pera sotsmetre ls altres: es un artificio de l'orgull que s'abaixa pera elevar-se; i, encara que s transformi de mil maneres, mai està més

ben disfregat i es més capaç d'enganyar que quan s'amaga sota l'aspecte de l'humilitat.

263. Tots els sentiments tenen cada un un to de veu, accionats i aspectes que ls-e són propis; i aquesta relació, bona o dolenta, agradable o desagradable, es la que fa que les persones plaguin o desplaguin.

264. En totes les professions, cadascú afecta una apariència i un exterior pera semblar lo que vol que l creguin que es. Així, pot dir-se que l món està compost no més que d'apariències.

265. La serietat es un misteri del cos inventat pera amagar els defectes de l'esperit.

266. L'adulació es una moneda falsa que unicament la nostra vanitat fa córrer.

267. El plaer de l'amor es estimar, i s'es més ditxós per la passió que s té que per la que s dóna.

268. Els compliments són un desig de rebre-n i d'esser tingut per ben educat.

269. L'educació que s dóna usualment an els joves es un segon amor propi que sels inspira.

270. No hi ha gens de passió allà on l'amor de sí mateix regna tant poderosament

com en l'amor, i molt sovint s'està més disposat a sacrificar el repòs de lo que s'estima que a perdre l propi.

271. Molt sovint lo que s'anomena liberalitat no es sinó la vanitat de donar, que estimem més que lo que donem.

272. Molt sovint la pietat es un sentiment dels nostres propis mals veient els mals d'altri; es una habil prevenció de les desgracies que podem sofrir. Socorrem an els altres pera obligar-los a que ns-e socorrin en ocasions semblants, i els serveis que ls prestem són, a dir veritat, un bé que ns fem per endavant a nosaltres mateixos.

273. La petitesa d'esperit engendra la toçuderia: no creiem fàcilment allò que està per sobre de lo que veiem.

274. Es una equivocació creure que no més les passions violentes, com l'ambició i l'amor, puguin triomfar de les altres. La peresa, am tot i esser llangorosa, n'es molt sovint la mestressa: intervé en tots els proposits i en totes les accions de la vida, i destrueix i consum insensiblement les passions i les virtuts.

275. La promptitut en creure l mal sense haver-lo examinat prou, es un efecte de

l'orgull i de la peresa. Volem trobar culpables i no volem pendre-ns la molestia d'examinar els crims.

276. Recusem els jutges pera ls més petits interessos, i volem que la nostra reputació i la nostra gloria depenguin del judici dels homes, que ns-e són tots contraris, ja per llur gelosia, ja per llur preocupació, ja per llur poca instrucció: es solament pera fer-los decantar a favor nostre que posem en perill de tantes maneres el nostre repòs i la nostra vida.

277. No hi ha quasi cap home prou habil pera conèixer tot el mal que fa.

278. L'honor adquirit es la caució del que s'ha d'adquirir.

279. La joventut es una ubriaguesa continuada: es la febre de la raó.

280. Agrada endevinar els altres, però no agrada esser endevinat.

281. Hi ha persones ben considerades en societat que no tenen altre merit que ls vicis que serveixen pera l comerç de la vida.

282. Es una enutjosa malaltia haver de conservar la salut a copia de seguir un regim molt rigorós.

283. El bon natural, que s'alaba d'esser molt sensible, sovint es ofegat pel més insignificant interès.

284. L'absència disminueix les passions mitjanes i augmenta les grosses, com el vent apaga les bugies i encén el foc.

285. Molt sovint les dones creuen estimar, encara que no estimin: l'ocupació en una intriga, l'emoció d'esperit que la galanteria dóna, l'inclinació natural al plaer d'esser estimades, i la pena de refusar, els fa creure que tenen passió, quan no tenen sinó coqueteria.

286. El motiu de que sovint s'estigui malcontent dels que negocien es perquè abandonen quasisempre l'interès de llurs amics per l'interès de l'èxit de la negociació, que devé el llur per l'honor d'haver reeixit en lo que havien emprès.

287. Quan exagerem la tendresa que ls nostres amics ens tenen, molt sovint es més pel desig de que judiquin el nostre merit que no pas per agraiment.

288. L'aprovació ques dóna an els que entren en el món prové molt sovint de l'enveja secreta que s té an els que hi estan establerts.

289. L'orgull, que ns inspira tanta enveja, també ns-e serveix molt sovint pera moderar-la.

290. Hi ha falsetats disfregades que representen tant bé la veritat, que seria judicar malament de no deixar-se enganyar.

291. Algunes vegades se necessita tanta habilitat pera saber-se aprofitar d'un bon consell, com pera aconsellar-se bé a sí mateix.

292. Hi ha malvats que serien menys perillosos si no tinguessin cap bondat.

293. La magnanimitat es prou ben definida pel seu mateix nom. No obstant, podria dir-se que es el bon sentit de l'orgull i la via més noble pera rebre lloances.

294. Es impossible estimar per segona vegada lo que veritablement s'ha deixat d'estimar.

295. Més que la fertilitat d'esperit, que fa trobar-nos diverses solucions en una mateixa qüestió, es el defecte de no veure-hi lo que fa aturar-nos davant de tot lo que s presenta a la nostra imaginació i que ns impedeix discernir de bell entuvi quina es la mellor.

296. Hi ha negocis i malalties que l

remeis irriten en temps determinat, i la gran habilitat consisteix en conèixer quan es périllós usar-los.

297. La senzillesa afectada es una impostura delicada.

298. Hi ha més defectes en l'humor que en l'esperit.

299. El merit dels homes té la seva temporada, com els fruits.

300. Pot dir-se de l'humor dels homes lo mateix que de la majoria dels edificis: que té diverses cares, les unes agradables, les altres desagradables.

301. La moderació no pot tenir el merit de combatre l'ambició i de sotsmetre-la, perquè amdues no s troben mai plegades. La moderació es la llangor i la peresa de l'ànima, així com l'ambició n'es l'activitat i l'àrdor.

302. Estimein sempre aquells que ns admiren, però no sempre estimem aquells que admirem.

303. Es difícil estimar els que no apreciem gens; però no ho es menys estimar els que apreciem molt més que nosaltres.

304. Els humors del cos tenen un curs ordinari i regularisat que mou i gira imper-

ceptiblement la nostra voluntat: volten plegats i exerceixen successivament un poder secret en nosaltres; de manera que prenen una part considerable en totes les nostres accions, sense que ho poguem conèixer.

305. L'agraïment, en la major part dels homes, no es sinó un fort i secret desig de rebre majors benifets.

306. Quasi a tot-hom agrada correspondre als favors petits; molts senten agraiment pera ls mitjans; però no hi ha quasi ningú que no tingui ingratitude pera ls grossos.

307. Hi ha bogeries que s'encomanen com les malalties contagioses.

308. Hi ha molta gent que desprecien el bé, però n'hi ha molt pocs que sapiguen donar-lo.

309. Ordinariament no es sinó en petits interessos que prenem l'actitut de no creure en les apariencies.

310. Per bé que s parli de nosaltres, no sens diu re de nou.

311. Molt sovint perdonem aquells que ens enutgen, però no podem perdonar aquells que nosaltres enutgem.

312. L'interès, al qual s'acusa de tots

els nostres crims, molt sovint mereix ésser lloat per les nostres bones accions.

313. No s troben gaires ingrats, mentres s'està en situació de poder fer bé.

314. Es tant honrat ésser gloriós am si mateix, com es ridicol ésser-ho amb els altres.

315. S'ha fet una virtut de la moderació pera limitar l'ambició dels grans homes i pera consolar a la gent mitjana de llur poca fortuna i de llur poc merit.

316. Hi ha gent destinats a ésser beneits, que no fan solament beneiteries pel seu gust, sinó que la mateixa fortuna ls obliga a fer-ne.

317. Algunes vegades en la vida succeixen esdeveniments que pera sortir-sen cal ésser una mica boig.

318. Si hi ha homes sense cantó ridicol, es perquè nols-e l'hem buscat prou.

319. Lo que fa que ls enamorats no s'enutgin gens d'estar junts es perquè parlen sempre d'ells mateixos.

320. ¿Que ho fa que tinguem prou memoria pera retenir fins les més insignificants particularitats de lo que ns ha succeït, i que no n tinguem prou pera recordar les vegades

que les havem contades a la mateixa persona?

321. L'extremat plaer que experimenterem al parlar de nosaltres mateixos ens ha de fer témer que no n donem gaire an aquells que ns escolten.

322. Lo que usualment ens impedeix fer veure l fons del nostre cor an els nostres amics no es sols la desconfiança que tenim d'ells, sinó la que tenim de nosaltres mateixos.

323. Les persones febles no poden esser sinceres.

324. No es una gran desgracia afavorir els ingrats, però n'es una d'insoportable esser afavorit per un mal home.

325. Hi ha medis pera guarir la follia, però no n'hi ha cap pera redreçar un esperit entravessat.

326. No conservarà un hom gaire temps l'afecte que ha de tenir als amics i als benefactors si s pren la llibertat de parlar sovint de llurs defectes.

327. Elogiar en els prínceps virtuts que no tenen, es injuriar-los impunement.

328. Estem més aprop d'estimar els que ns odien, que aquells que ns estimen més de lo que volem.

329. Solament temen esser despreciats aquells que són despreciables.

330. El nostre enteniment està tant a mercè de la fortuna com els nostres béns.

331. En la gelosia hi ha més amor propi que amor.

332. Molt sovint ens consolem per feblesa dels mals que la raó no té la força de consolar-nos.

333. El ridicol deshonra més que l deshonor.

334. Confessem els petits defectes pera persuadir que no n tenim de grossos.

335. L'enveja es més irreconciliable que l'odi.

336. Algunes vegades se creu odiar l'adulació, però no s'odia sinó la manera d'adular.

337. Mentre s'estima s perdona.

338. Es més difícil esser fidel a l'estimada quan ens fa ditxosos que quan ens maltracta.

339. Les dones no coneixen pas tota llur coqueteria.

340. Les dones no tenen completa severitat sense aversió.

341. Es més facil a les dones vèncer llurs passions que llur coqueteria.

342. En l'amor, quasi sempre l'engany va més lluny que la desconfiança.

343. Hi ha una mena d'amor l'excès del qual impedeix la gelosia.

344. Am certes bones qualitats passa lo mateix que amb els sentits: els que n'estan enterament privats no poden percebre-ls ni comprendre-ls.

345. Quan el nostre odi es massa viu ens coloca per sota d'aquells que odiem.

346. Ens-e sentim del nostre bé i del nostre mal a proporció del nostre amor propi.

347. El talent de la major part de les dones serveix més pera fortificar llur folia que llur raó.

348. Les passions de la joventut no són gaire més oposades a la salut que la tebior de les persones d'edat.

349. L'accent del país on s'ha nascut viu tant en l'esperit i en el cor com en el llenguatge.

350. Pera esser un gran home cal saber-se aprofitar de tota la seva fortuna.

351. La major part dels homes tenen, com les plantes, propietats amagades que l'atzar fa descobrir.

352. Les ocasions ens fan conèixer els altres, i encara més a nosaltres mateixos.

353. No pot haver-hi regla en l'esperit ni en el cor de les dones, si el temperament no hi està d'acord.

354. No trobem que tinguin bon seny sinó aquells que pensen com nosaltres.

355. Quan s'estima, molt sovint se dubta d'allò que més se creu.

356. El miracle més gran de l'amor es guarir la coqueteria.

357. Lo que ns dona tant d'agror contra els que ns fan compliments, es que s'creguin que són més hàbils que nosaltres.

358. Costa molt renyir quan dos ja no s'estimen.

359. Ens enutgem quasi sempre amb la gent amb qui no ns es permès enutjar-nos.

360. Un home de bé pot enamorar-se com un boig, però mai com un beneït.

361. Hi ha certs defectes que, ben presentats, brillen més que la mateixa virtut.

362. Devegades perdem persones que

més aviat ens deixen anyorança que aflicció, i altres que, afligint-nos, no ns deixen gaire anyorança.

363. Usualment no més elogiem de bon cor aquells que ns admiren.

364. An els esperits petits els fereixen les coses petites: els grans esperits les veuen totes i no n són ferits.

365. L'humilitat es la veritable prova de les virtuts cristianes: sense ella conservem tots els nostres defectes, que solament són encoberts per l'orgull, que ls amaga an els altres i sovint a nosaltres mateixos.

366. Molt sovint la justícia no es més que una viva aprensió de que ns prenguin lo que ns pertany; d'aquí prové aqueixa consideració i aqueix respecte a tots els interessos del proisme i aqueixa escrupulosa cura de no fer-li cap dany. Aquest temor reté l'home en els limits dels béns que la naixença o la fortuna li han donat, i sense aquest temor invadiria tot sovint lo dels altres.

367. La justícia, en els jutges que són moderats, no es més que l'amor de llur elevació.

368. Se maleeix l'injustícia, no per

l'aversió que sen té, sinó pel perjudici que sen reb.

369. Ordinariament la moderació en la bona fortuna no es més que l'aprensió de la vergonya que segueix a la ira, o la por de perdre lo que s té.

370. La moderació es com la sobrietat: se voldria menjar molt, però s tem que faci mal.

371. Hi ha persona que té que dir d'un altre lo que ls altres tenen que dir d'ella.

372. Es una mena de felicitat conèixer en quines coses un hom ha d'esser desgraciat.

373. Les persones ditxoses no s corregixen gaire: sempre creuen tenir raó quan la fortuna sosté llur mala conducta.

374. La gracia de la novetat es a l'amor allò que la flor es als fruits: li dóna un llustre que s'esborra fàcilment i no torna mai més.

375. La major part dels joves creuen fer les coses am naturalitat quan no són sinó grossers i mal educats.

376. Les persones de mitjana inteligencia condemnen ordinariament tot allò que no poden comprendre.

377. Molt sovint es més per orgull que

per manca d'intel·ligència que ns oposem a tanta obstinació a les opinions més seguides: com que s troben els primers llocs del bon partit ocupats, ningú vol els ultims.

378. El bon gust prové més del judici que de l'esperit.

379. Res hauria d'humiliar tant els homes que han merescut grans lloances com la sollicitut que encara tenen en fer-se valer per petites coses.

380. Caldria poder respondre de sa fortuna pera poder respondre de lo que un hom farà a l'avenir.

381. Les infidelitats haurien d'extingir l'amor, i no s'hauria d'esser gelós quan se té motiu d'esser-ho. Solament les persones que eviten provocar la gelosia són dignes que sels en tingui.

382. Molt més sovint sentim difamar aprop nostre les petites infidelitats que ns fan que no les més grosses que fem an els altres.

383. La gelosia neix sempre am l'amor, però no sempre mor amb ell.

384. La major part de les dones no ploren tant la mort de llurs amants per haver-los estimat com pera semblar més dignes d'esser estimades.

385. Molt sovint les violències que ns fan uo ns causen tanta pena com les que ns fem a nosaltres mateixos.

386. Se sab bé prou que no cal parlar gaire de l'esposa, però no se sab prou que s'hauria de parlar encara menys de sí mateix.

387. Hi ha bones qualitats que degeneren en defectes quan són naturals, i d'altres que no són mai perfetes quan són adquirides. Cal, per exemple, que la raó ns faci curadors del nostre bé i de la nostra confiança, i cal, al contrari, que la natura ns dongui la bondat i el valor.

388. Per desconfiança que tinguem de la sinceritat d'aquells que ns parlen, sempre creiem que a nosaltres ens diuen més la veritat que an els altres.

389. Hi ha poques dones honrades que no estiguin cançades de llur ofici.

390. La major part de les dones honrades són tresors amagats que estan segurs perquè ningú ls cerca.

391. Molt sovint són més crudels les violències que s fan pera no estimar, que ls desdenys de lo que s'estima.

392. No hi ha gaires covards que coneixin sempre tota llur por.

393. Quasi sempre es culpa de qui estima no conèixer quan deixen d'estimar-lo.

394. Sempre s'hem veure a qui s'estima després de fer coqueteries arreu.

395. Hi ha certes llagimes que molt sovint ens enganyen a nosaltres mateixos, després d'haver enganyat els altres.

396. Que n'està d'equivocat el qui creu estimar la seva concubina per l'amor d'ella!

397. Cal consolar-se de les propries faltes, quan se té la força de voluntat de confessar-les.

398. L'enveja es destruïda per la veritable amistat, i la coqueteria pel veritable amor.

399. El defecte més gros de la penetració no es d'arribar al fi, sinó passar-ne.

400. Se donen consells, però no se'n dona l'exemple.

401. Quan baixa el nostre merit, baixa també el nostre gust.

402. La fortuna fa destacar les nostres virtuts i els nostres vicis, com la llum fa destacar els objectes.

403. No val gran cosa més que una infidelitat la violència que s fa pera esser fidel a lo que s'estima.

404. Les nostres accions són com els consonants forçats, que cada u fa referir a lo que més li convé.

405. El desig de parlar de nosaltres mateixos i de fer veure ls nostres defectes pel cantó que volem ensenyar-los, forma una gran part de la nostra sinceritat.

406. Ens hauriem d'admirar de poder encara admirar-nos.

407. Es quasi igualment difícil de contentar quan s'estima molt que quan no s'estima gaire.

408. No hi ha gent que més sovint deixin de tenir raó que aquells que no poden sofrir de no tenir-ne.

409. Un beneit no té prou pasta pera esser bo.

410. Si la vanitat no capbussa enterament les virtuts, al menys les somou totes.

411. La vanitat dels altres sens fa insupportable perquè fereix la nostra.

412. Renunciem més facilment al nostre interès que al nostre gust.

413. La fortuna no sembla mai tant cega sinó an aquells a qui no afavoreix.

414. Cal governar la fortuna com la salut: fruir-la quan es bona, pendre paciència quan es dolenta, i no acudir mai a grans remeis sinó en cas d'extremada necessitat.

415. L'aire burgès se perd alguna vegada a l'exercit, però no s perd mai a la Cort.

416. Se pot esser més espavilat que un altre, però no més espavilat que tots els altres.

417. Devegades no s'es tant desgraciat d'esser enganyat per lo que un hom estima, com d'esser-ne desenganyat.

418. Se guarda molt temps el primer amant quan no se n'agafa un segon.

419. En general ens manca l coratge de dir que no tenim defectes i que ls nostres enemics no tenen bones qualitats; però, en detall, no estem gaire allunyats de creure-ho.

420. De tots els nostres defectes, amb el que estem més d'acord es am la peresa. Ens persuadim que s lliga bé am totes les virtuts pacífiques, i que, sense destruir del tot les altres, no més en sospèn les funcions.

421. Hi ha una elevació que no depèn pas de la fortuna: es un cert posat que ns distingeix i que sembla destinar-nos a grans coses; es un premi que ns donem imperceptiblement a nosaltres mateixos. Es per aquesta qualitat que usurpem les deferencies dels altres homes; i ordinariament es ella la que ens coloca més per damunt d'ells que no pas la naixença, les dignitats i el mateix merit.

422. Hi ha merit sense elevació, però no hi ha cap elevació sense algun merit.

423. L'elevació es al merit lo que l vestir bé es a les persones guapes.

424. Lo que menys se troba en la galanteria es l'amor.

425. Devegades la fortuna se serveix dels nostres defectes pera elevar-nos. Hi ha persones que no plauen el merit de les quals seria mal recompensat si no s'estés content de comprar llur absencia.

426. Sembla que la natura hagi amagat en el fons del nostre esperit talents i una habilitat que desconeixem. No més les passions tenen el dret de donar-los a llum i de procurar-nos algunes vegades cops de vista més certs i més acabats com no ho podria fer l'art.

427. Arribem ben novells a les diverses edats de la vida, i molt sovint ens manca l'experiencia a pesar dels anys.

428. Les coquetes fan veure que estan geloses de llurs amants pera amagar l'enveja que tenen de les altres dones.

429. Es molt natural que aquells que s deixen agafar per les nostres manyes ens-e semblin tant ridicols com ens ho semblen a nosaltres mateixos quan ens deixem agafar per les manyes dels altres.

430. El ridicol més perillós de les persones velles que han sigut amables es d'oblidar que ja no ho són.

431. Molt sovint ens donariem vergonya de les nostres més belles accions si s vegessin tots els motius que les produeixen.

432. L'esforç més gran de l'amistat no consisteix en mostrar els nostres defectes a un amic, sinó en fer-li veure ls seus.

433. No hi ha gaires defectes que no siguin més perdonables que ls medis de que ens-e servim pera amagar-los.

434. Qualsevol que siga la vergonya que havem merescut, quasi sempre està en nosaltres restablir la nostra reputació.

435. No s'es escaient gaire temps quan no s té sinó una sola mena de talent.

436. Els boigs i els necis no veuen més que a través de llur temperament.

437. L'esperit ens-e serveix algunes vegades pera fer bestieses hardidament.

438. La vivacitat que augmenta a l'envellir, no està gaire lluny de la follia.

439. En amor, qui ha sigut guarit primerament, es el més ben guarit.

440. Les dones joves que no vulguin semblar coquetes i els homes madurs que no vulguin esser ridicols, no han de parlar mai de l'amor com d'una cosa en la qual puguin pendre part.

441. Podem semblar grans en un empleu per dessota del nostre merit; però molt sovint semblen petits en un empleu més gran que nosaltres.

442. Molt sovint creiem tenir constancia en les desgracies, quan no tenim més que abatiment; i les sofrim sense gosar mirar-les, com els covards se deixen matar per por de defensar-se.

443. La confiança alimenta la conversa més que l talent.

444. Totes les passions ens fan fer faltes, però l'amor ens fa fer les més ridícoles.

445. N'hi ha pocs que sapiguen esser vells.

446. Ens honorem dels defectes oposats an els que tenim: quan som febles ens alabem d'esser toçuts.

447. La penetració té un aire d'endevidnar que adula més la nostra vanitat que totes les altres qualitats de l'esperit.

448. La gràcia de la novetat i la llarga costum, per oposades que siguin, ens priven per un igual de sentir els defectes dels nostres amics.

449. La major part dels amics fan avorir l'amistat, i la major part dels devots fan avorir la devoció.

450. Perdonem fàcilment als nostres amics els defectes que no ns perjudiquen.

451. Les dones que estimen perdonen més fàcilment les grans indiscrecions que les petites infidelitats.

452. En la vellesa de l'amor, com en la de l'edat, encara s viu pera ls mals, però ja no s viu pera ls plaers.

453. No hi ha res que privi tant d'esser natural com les ganes de semblar-ho.

454. En certa manera es pendre part en les bones accions l'elogiar-les de tot cor.

455. La veritable senyal d'haver nascut am grans qualitats es el no ser envejós.

456. Quan els nostres amics ens han enganyat, hem de pendre amb indiferencia les demostracions de llur amistat; però sempre hem d'esser sensibles a llurs infortunis.

457. La fortuna i l'humor governen el món.

458. Es més facil conèixer l'home en general que un home en particular.

459. No ha de judicar-se del merit d'un home per les seves grans qualitats, sinó per l'ús que sab fer-ne.

460. Hi ha un cert agraiment viu que no sols ens fa francs dels favors que hem rebut, sinó que fa que ls nostres amics ens deguin tot pagant-los lo que ls devem.

461. Desitjariem poques coses amb arador si sabessim ben bé lo que desitgem.

462. El motiu de que a la major part de les dones els agradi poc l'amistat es perquè aquesta es fada quan s'ha sentit l'amor.

463. En l'amistat, com en l'amor, molt sovint s'es més feliç per les coses que s'ignoren que per les que se saben.

464. Provem d'honorar-nos amb els defectes dels quals no volem pas corretgir-nos.

465. Algunes vegades ens deixen en repòs les passions més violentes, però la vanitat ens agita sempre.

466. Els vells boigs són més boigs que els joves.

467. La feblesa es més oposada a la virtut que el vici.

468. Lo que fa que ls dolors de la vergonya i de la gelosia siguin aguts es el no servir la vanitat pera soportar-los.

469. L'urbanitat es la més infima de totes les lleis i la més seguida.

470. La pompa en els enterraments interessa més la vanitat dels vius que la memoria dels morts.

471. A un esperit dreturer li es més facil sotmetre-s als esperits revessos que dirigir-los.

472. Quan la fortuna ens-e sorprèn donant-nos una gran situació sense haver-nos-hi conduit insensiblement, o sense que ens hi haguem elevat per les nostres espe-

rances, es quasi impossible sostenir-s'hi bé i semblar dignes d'ocupar-la.

473. Molt sovint el nostre orgull s'augmenta am lo que prenem dels altres defectes.

474. Els necis que incomoden més són els que tenen talent.

475. No hi ha cap home que s cregui, en cada una de les seves qualitats, per dessota de l'home que més estimi.

476. En els grans negocis s'ha de procurar més d'aprofitar les ocasions que s presenten que en fer-ne néixer de noves.

477. Poques vegades fariem un mal negoci renunciant el bé que s diu de nosaltres a cambi de que no sen digués mal.

478. Per molta tirada que l món tingui a judicar malament, més sovint fa favor an el fals merit que injusticia an el veritable.

479. Algunes vegades s'es neci am talent, però no se n'es mai am seny.

480. Guanyariem més deixant-nos veure tal com som, que tractar de semblar lo que no som.

481. Els nostres enemics s'acosten més a la veritat en els judicis que fan de nosaltres, que no pas nosaltres mateixos.

482. Hi ha molts remeis que curen l'amor, però no n'hi ha d'infalibles.

483. Cal que coneguem tot lo que les nostres passions ens fan fer.

484. La vellesa es un tirà que proibeix am pena de la vida tots els plaers de la joventut.

485. El mateix orgull que ns fa blasmar els defectes dels quals creiem estar exempts, ens condueix a menysprear les bones qualitats que no posseim.

486. Molt sovint hi ha més orgull que bondat al planyer les desgracies dels nostres enemics: es pera fer-los veure que estem per damunt d'ells, que ls compadim.

487. Hi ha un excés de béns i de mals que passa la nostra sensibilitat.

488. Està molt lluny l'ignocencia de trobar tanta protecció com el crim.

489. De totes les passions violentes, la que escau menos malament a les dones es l'amor.

490. La vanitat ens fa fer més coses contra l nostre gust que la raó.

491. Hi ha dolentes qualitats que produeixen grans talents.

492. No s desitja mai ardentment lo que no s desitja sinó per la raó.

493. Tant en bé com en mal, totes les nostres qualitats són incertes i dubtoses; i quasi totes estan a mercè de les ocasions.

494. Les dones, en les primeres passions, estimen l'amant; en les altres, estimen l'amor.

495. L'orgull té les seves extravagancies com les altres passions: se té vergonya de confessar que s'es gelós, i se té com un honor d'haver-ne sigut o d'esser capaç d'esser-ne.

496. Per molt rar que sigui l veritable amor, no ho es tant com la veritable amistat.

497. Hi ha poques dones el merit de les quals duri més que llur bellesa.

498. Molt sovint el desig d'esser planyuts o d'esser admirats forma la major part de la nostra confiança.

499. La nostra enveja dura sempre molt més temps que la felicitat dels que envegem.

500. La mateixa fermesa que serveix pera resistir l'amor, serveix també pera fer-lo violent i durader; i les persones febles, que són sempre agitades per les passions, no n són veritablement omplertes.

501. L'imaginació no sabia inventar tant diverses contrarietats com les que naturalment hi ha en el cor de cada persona.

502. Unicament les persones que tenen ferma poden tenir un bon caracter; les que semblen de bon natural, ordinariament no són més que febles; feblesa que s converteix fàcilment en agror.

503. La timidesa es un defecte perillós de reprendre a les persones a les quals sen vol corregir.

504. La veritable bondat es una raresa. Els mateixos que creuen posseir-la, ordinariament no tenen altra cosa que complacencia o feblesa.

505. L'esperit s'arrapa, per peresa i per constancia, a lo que li es fàcil o agradable. Aquesta habitud sempre posa limits als nostres coneixements, i mai ningú s'ha cuidat d'extendre i de conduir el seu esperit tant lluny com podia anar.

506. Ordinariament s'es més murmurador per vanitat que per malicia.

507. Quan encara s té l cor agitat per les despulles d'una passió, s'està més en perill d'agafar-ne una de nova, que quan se n'està completament guarit.

508. Els que han tingut grans passions són tota llur vida feliços i desgraciats d'haver-sen guarit.

509. Encara hi ha més gent sense interès que sense enveja.

510. Som més peresosos d'esperit que de cos.

511. De totes les passions, la peresa es la més desconeguda de nosaltres mateixos. Cap altra es més ardenta i més maligna, encara que ls perjudicis que causa siguin molt amagats. Si considerem atentament la seva influència veurem que sempre s fa mestressa dels nostres sentiments, dels nostres interessos i dels nostres plaers: es la *remora* que detura ls vaixells més grossos; es una bonança més perillosa, en els més importants negocis, que ls esculls i les tempestes. El repòs de la peresa es un encís amagat de l'ànima que ns-e sospèn les més ardentes pretencions i les més fermes resolucions.

512. La calma o l'agitació del nostre caràcter no depèn pas tant de lo que ns-e succeeix de més important en la vida, com de la solució comoda o desagradable de les cosetes que succeeixen cada dia.

513. Per dolents que siguin els homes, no gosen semblar enemics de la virtut. Quan volen perseguir-la fan veure que creuen que es falsa, o la suposen criminal.

514. Molt sovint se passa de l'amor a l'ambició; però no s torna gaire de l'ambició a l'amor.

515. L'extremada avarícia s'enganya quasi sempre: no hi ha cap passió que més sovint s'allunyi del seu fi, ni sobre la qual el present tingui tant de poder en perjudici del pervindre.

516. Molt sovint l'avarícia produeix efectes contraris: hi ha un nombre infinit de gent que sacrifiquen tot el bé llur a esperances dubtoses i llunyanes; altres, desprecien grans avantatges a venir per petits interessos presents.

517. Sembla que ls homes no tinguin prous defectes, i n'augmenten encara l nombre am certes qualitats singulars am que afecten ornar-se, les quals cultiven am tanta solicitut que a la fi acaben per esser defectes naturals que ja no depèn d'ells de corregir-sen.

518. Lo que demostra que ls homes coneixen llurs faltes millor de lo que s creu,

es que no s'equivoquen mai quan parlen de llur conducta: el mateix amor propi que usualment els encega, aleshores els illumina i els dóna la visió tant justa, que ls fa suprimir o disfregar les més petites coses que puguin esser condemnades.

519. Cal que ls joves que entren a la vida mundana siguin vergonyosos o aixelebrats: un aspecte entenimentat i seriós se transforma generalment en impertinencia.

520. Les renyines no durarien gaire temps si la culpa no fos sinó d'un costat.

521. No serveix de re esser jove sense esser maca, ni esser maca sense esser jove.

522. Hi ha persones tant lleugeres i tant frivols, que estan tant allunyades de tenir veritables defectes com solides qualitats.

523. Ordinariament no s'conta la primera galanteria de les dones fins que tenen la segona.

524. Hi ha persones tant pagades de si mateixes, que quan estan enamorades troben medi d'ocupar-se de llur passió, però no de la persona que estimen.

525. L'amor, per agradable que sigui,

encara plau més per la manera com se mostra que per ell mateix.

526. Poc talent am dretura enutja menys, a la llarga, que molt talent am mala intenció.

527. La gelosia es el mal més gros de tots i el que fa menys pietat a les persones que la causen.

528. Després d'haver parlat de la falsetat de tantes virtuts aparents, es raonable dir alguna cosa de la falsetat del despreci de la mort. Sento parlar d'aquell despreci de la mort que ls pagans s'alabaven de treure de llurs propries forces, sense l'esperança d'una vida millor. Hi ha diferencia entre sofrir la mort constantment i despreciar-la. Lo primer es usual, però crec que lo altre no es mai sincer. No obstant, s'ha escrit tot lo més persuasiu pera demostrar que la mort no es pas un mal; tant els homes més febles com els heroes han donat mil exemples celebres pera establir aquesta opinió. No obstant, dubto que cap persona de seny ho hagi cregut mai, i el treball que un hom se pren pera persuadir an els altres i a sí mateix, demostra sobradament que aquesta empresa no es gens facil. Se

poden tenir diversos motius d'enuig en la vida, però no s té mai raó pera menysprear la mort. Els mateixos que se la donen voluntariament no la tenen pas per tant poca cosa, i queden admirats i la refusen com els altres quan arriba an ells per una altra via que la que han escullit. La desigualtat que s nota en el coratge d'un nombre infinit d'homes valerosos prové de que la mort se descobreix diferentment a llur imaginació i hi està més present en un temps que en un altre. Així, succeeix que, després d'haver despreciat lo que no coneixien, temen, a la fi, lo que coneixen. Cal evitar d'esguardar-la am totes ses circumstancies, si no s vol creure que sigui l més gros de tots els mals. Els més hàbils i els més valents són els que cerquen els més honrats pretextes pera evitar d'esguardar-la; però qui sab veure-la tal com es, troba que es una cosa espantosa. La necessitat de morir feia tota la constancia dels filosops. Creien que calia anar de bon grat aon no hi havia manera d'impedir d'anar; i, no podent eternisar llur vida, feien tot lo que podien pera eternisar llur reputació i salvar del naufragi lo que n pot esser garantit. Conten-

temnos, pera fer un bon paper, de no dir-nos a nosaltres mateixos tot lo que n'ensem, i esperem més del nostre temperament que dels febles raonaments que ns fan creure que podem acostar-nos a la mort amb indiferencia. La gloria de morir amb fermesa, l'esperança d'esser anyorats, el desig de deixar una bona reputació, la seguretat d'esser afranquits de les miseries de la vida i de no dependir més dels capritxos de la fortuna, són remeis que no han de refusar-se. Però tampoc s'ha de creure que siguin infalibles. Pera resguardar-nos fan lo mateix que una senzilla trinxera fa molt sovint en la guerra pera resguardar an aquells que han d'acostar-se al lloc desde on tiren: quan se n'es allunyat sembla que pugui resguardar, però quan s'hi es aprop se veu que es una feble defensa. Es adular-nos el creure que la mort ens-e sembli lo mateix vista d'aprop que de lluny, i que ls nostres sentiments, que no són més que febleses, siguin d'un tremp prou fort pera no sofrir l'atac de la més ruda de totes les proves. També es conèixer malament els efectes de l'amor propi el pensar que ells puguin ajudar-nos a comptar pera re lo que necessàriament l'ha

de destruir; i la raó en la qual se creu trobar tant de recursos es massa feble en aquesta aventura pera persuadir-nos lo que volem. Es ella, al contrari, la que molt sovint ens traeix, i que, en lloc d'inspirar-nos el despreci de la mort, serveix pera descobrir-nos lo que té d'horrorós i de terrible. Tot lo que ella pot fer pera nosaltres es aconsellar-nos que girem els ulls pera fixar-los en altres objectes. En Cató i en Brutus n'elegiren d'illustres. Un lacai va acontentar-se, fa algun temps, am dançar sobre l cadafalc ont anava a esser executat. Així, encara que ls motius siguin diferents, produeixen els mateixos efectes; de manera que es cert que, per desproporció que hi hagi entre ls grans homes i la gent del poble, s'ha vist mil vegades als uns i als altres rebre la mort am la mateixa cara; però això ha sigut sempre am la diferencia de que en el despreci que ls grans homes demostren per la mort es l'amor de la gloria lo que ls priva de veure-la, i en la gent del poble no es més que un efecte de llur poca instrucció, que ls impedeix conèixer la grandor de llur mal i els deixa en llibertat de pensar en altra cosa.